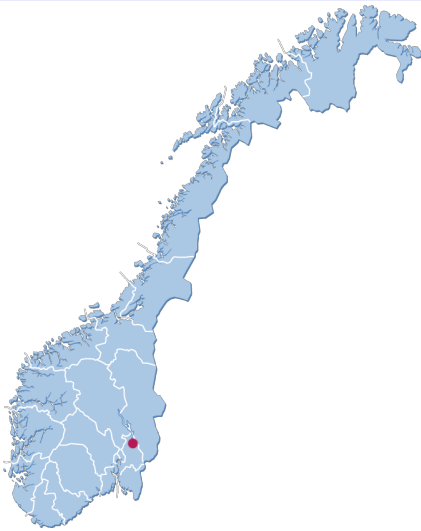
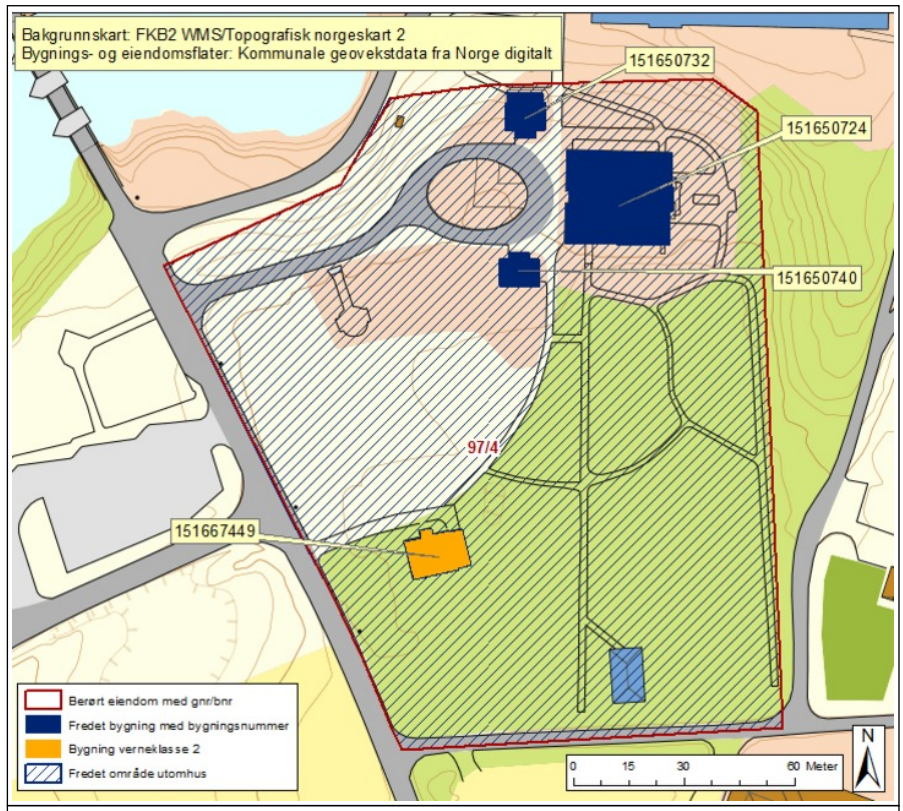

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Akershus
 Kommune: 237/Eidsvoll
 Opprinnelig funksjon: Bolig
 Nåværende funksjon: Museum
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
 Totalt antall bygg: 6

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
10487	EIDSVOLLSBYGNINGEN	1768 - 1811	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	151650724	97/4
10488	NORDRE PAVILJONG	1751 - 1811	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	151650732	97/4
10492	STYRERBOLIG/KONTORBYGG	1901	Verneklasse 2, bevaring	Eksteriør	151667449	97/4
10489	SØNDRE PAVILJONG	1811 - 1811	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	151650740	97/4
9903676	Utomhus	1860	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		97/4

Vern kompleks

Formål: Formålet med å bevare Eidsvollsbygningen med to sidebygninger, bestyrerbolig og hageanlegg på gnr./bnr. 97/4, er både kulturhistorisk og arkitekturhistorisk begrunnet. Vernet skal sikre et sentralt arkitektonisk verk og sted, knyttet til konstitusjonen av Norge som nasjon med egen grunnlov. Formålet med vernet er videre å opprettholde den museale bruk av bygninger og anlegg i statlig eie som nasjonalt minnesmerke.

Begrunnelse: Bygningen og parken rundt er nasjonalt minnesmerke for Riksforsamlingen, hvor Norges grunnlov ble vedtatt i 1814.

Eidsvollsbygningen var hovedbygning ved Eidsvold Verk fra 1794 og var i 1814 i embets- og forretningsmannen Carsten Ankers eie. Ankers bolighus er i norsk sammenheng et unikt byggverk, klart påvirket av europeisk arkitektur, men med særegne løsninger. Bygningen har derfor også ut fra en arkitekturhistorisk vurdering svært høy bevaringsverdi. Bygningen inngår i et helhetlig og velkjent tunmiljø, der den ligger flankert av de to paviljongene, og omsluttet av et større parkanlegg. Tunet med parken danner et helhetlig og svært verdifullt kulturmiljø som har en unik plass i norsk historie og i den nasjonale bevisstheten. Anlegget har i tillegg svært høy kunnskaps- og opplevelsesverdi ut fra en kultur- og arkitekturhistorisk vurdering.

Anlegget ble administrativt fredet i 1933.

Omfang: Fredningen omfatter Eidsvollsbygningen med to sidebygninger (paviljonger), og hage (anlegg).

Beskrivelse kulturmiljø

Kulturmiljøet består av den representative gårdsplassen med Eidsvollsbygningen flankert av de to sidebygningene (paviljongen og kontorbygningen) på hver side, samt det omkringliggende og åpne parkanlegget med store, eldre trær. I søndre del av parken ligger et bolighus for bestyreren fra 1901, og en enetasjes vognremisse i teglstein fra 1962. Tunet ligger på et platå over Andelva. Nord for hovedbygningen skråner terrenget ned mot elva hvor jernverkets tidligere produksjonsbygninger lå. Det er ingen driftsbygninger fra denne perioden bevart, men den visuelle kontakten til elva og fossen er opprettholdt. Nede på elvebrinken ved demningen ligger den nye publikums- og kontorbygningen, "Vergelands hus", fra 2005. På andre siden av elva ligger i dag den eldre tettstedsdannelsen, og mot nordvest ligger den gamle brua over elva som ble oppført da Anker flyttet hovedgjennomfartsveien vekk fra tunet. På arealet vest for Carsten Ankers vei, og nord for avkjøringen fra Trondheimsvegen, er det publikumsparkering. I dette området står også en granittstatue av Henrik Wergeland. Arbeidet er utført av Olav Espeland og statuen ble avduket i 1962.

Eiendomshistorikk

1781: Friedrich Legaard von Schlanbusch selger Eidsvoll jernverk til justisråd Hans Hagerup.
 1786: Tollinspektør i Christiania Haagen Nilson kjøper verket.
 1790: Rittmester Iver Elieson kjøper verket.
 1794: Carsten Anker kjøper Eidsvoll jernverk.
 1822: Carsten Anker blir slått konkurs og året etter selges innboet på auksjon. Engelske kreditorer overtar eiendommen.
 1837: Eidsvollbygningen med sidebygninger og parkanlegg, kjøpes inn som nasjonalmonument for privat innsamlede midler.
 1851: Stortinget vedtar å akseptere gaven fra innsamlingskomiteen.
 1901: Bestyrerbolig med kontorer oppføres i parken
 1961: Teglstensbygningen som betegnes som vognremissen oppføres i parken.
 2005: Nytt publikumsbygg, "Vergelands hus", ved Andelva åpner for publikum.

Verneverdige bygg

Byggnr: 10487
GAB nr: 151650724
Navn:
EIDSVOLLSBYGNINGEN
Oppført: 1768 - 1811

Byggnr: 10488
GAB nr: 151650732
Navn: NORDRE
PAVILJONG
Oppført: 1751 - 1811

Byggnr: 10489
GAB nr: 151650740
Navn: SØNDRE
PAVILJONG
Oppført: 1811 - 1811

Byggnr: 10492
GAB nr: 151667449
Navn:
STYRERBOLIG/KONTOR
BYGG
Oppført: 1901

Utomhusanlegg

Elementnr: 03
Elementnavn: Park
Beskrivelse: Parken rundt Eidsvollsbygningen er på totalt 24 dekar. Parken består i dag av et åpent romantisk hageanlegg med store eldre trær. Dette parkanlegget er etablert omkring 1860, etter at eiendommen ble overtatt av staten. Parken inneholder også elementer til minne om Carsten Anker og hans familie. Et av Ankers bidrag til hageanlegget var hagen øst for hovedbygningen. I 1901 ble Carsten Ankers eget gravminne flyttet hit fra Biri kirkegård. Vest for hovedbygningen ble det i 1914 avduket et monument over Carsten Anker, med en bronseskulptur utført av Jo Vidal.

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Nybygget til det rikspolitiske senteret fra 2005 Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Innkjøringen til det nye publikums- og kontorbygget Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Nybygg og hovedanlegget sett fra nord Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Carsten Ankers grav i østre hage Foto: Olaug Nybø, 2004

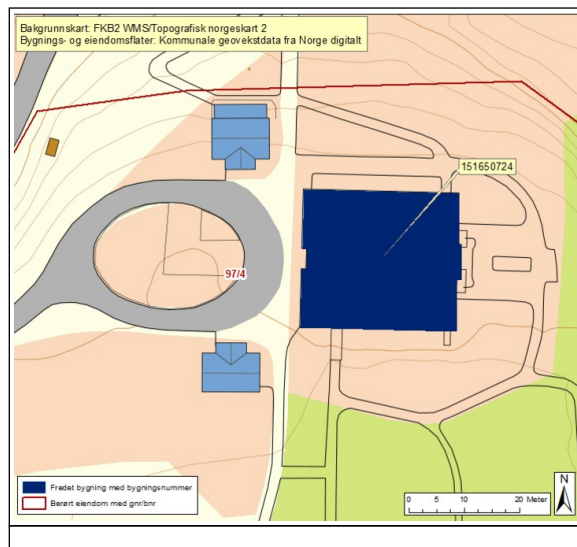
Olav Espelands skulptur av Henrik Wergeland fra 1962. Statuen står på vestsiden av veien, ved dagens parkeringsplass. Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

BYGNING 10487 EIDSVOLLSBYGNINGEN

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	EIDSVOLLSMINNET
GAB nr:	151650724
Gnr/bnr:	97/4
Oppført:	1768 - 1811
Byggherre:	F.L. von Schlanbusch/Carsten Anker
Arkitekt:	Det antas at Anker brukte C. F. Stanley
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Spes.omr.bevaring, reguleringsplan for Eidsvollsbygningen og kulturmiljøet langs Andelva. Planid 023715000, vedtatt 03.02.02.
Vernestatus:	Forskriftsfredet etter kulturminneloven §22a .. Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Fredet 1. september 2014

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedbygningen var ved oppføringen en av landets største laftede tømmerbygninger, og var bolig for eieren av Eidsvoll jernverk. Huset er en stor, nærmest kvadratisk panelt tømmerbygning i to etasjer med høy kjeller. Carsten Anker bygget om det daværende hovedvolumet til dagens utforming; de to karakteristiske sidefløyene i andre etasje, og det mellomliggende og tilbaketrunkne inngangspartiet i første etasje mot gårdsplassen. Løsningen gir lysinnfall til rommene i andre etasje og den store salen. Østfasaden har et artikulert midtparti med brede kolossalpilastre og baldakin over de tre hagedørene. Alle fasadene har ulik utforming, selv om nord- og sørfasaden er tilnærmet like med sine store sammenhengende veggflater og vinduene plassert i en jevn rytme. Østfasaden er spesielt rikt utformet med markert midtparti og store, for sin tid, moderne og kostbare vinduer. Vinduene i den store salen har et buet overstykk med glassruter. Bygningen har stående vekselpanel og valmet tak. Mønet på det rektangulære hovedvolumet ligger noe høyere enn på sidefløyene. Taket er tekket med enkelkrum tegl, og har mindre arker i nedkant av takflatene.

Bygningen har en særegen romdisposisjon som muliggjør adskilte kommunikasjonsstruktur for herskap og tjenere. I bygningens første etasje ligger havestuen, hvor notabelmøtet i februar 1814 fant sted. Dette rommet og biljardsalen ble brukt som spisesaler under Riksforsamlingen senere på våren 1814. I andre etasje rett over havestuen, ligger Rikssalen som opprinnelig var planlagt som festsal og galleri for Ankers kunstsamling, men som var helt uinnredet da Riksforsamlingen var samlet. Denne ble provisorisk tilrettelagt og brukt som både som tronsal og møtesal for Riksforsamlingen. Totalt har bygningen 25 værelser, samt et større antall ganger, trapperom, kott og mindre rom til ulike formål. I tillegg har bygningen full kjeller hvor tjenerskapet i sin tid holdt til. Den opprinnelige kjelleren gikk tapt i løpet av 1800-tallets siste halvdel og er rekonstruert, som ledd i 2014-restaureringen.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen ble oppført rett etter at eksisterende hovedbygning brant ned i 1767 av eieren Friedrich Legardt von Schlanbusch. Da Carsten Anker kjøpte jernverket 1794, overtok han og gjenbrakte tømmerkjernen i eksisterende hovedbygning fra omkring 1770. To år etter at Anker kjøpte eiendommen, satte han i gang med større ombygging og modernisering av hovedbygningen. Man vet ikke i dag sikkert hvem som var arkitekt for denne moderniseringen. Fasadens arkitektur og detaljer i den nye innredningen samt eksisterende tegninger tyder på at det kan være den danske arkitekten Carl Frederik Ferdinand Stanley. Interiørene var ennå ikke helt ferdig utformet da bygningen var åsted for notabelmøtet den 16. februar 1814 og Riksforsamlingen i april/mai 1814. I 1822 gikk Carsten Anker konkurs, og alt av møbler og malerier ble solgt på offentlig auksjon i 1823. I 1837 ble bygningen og parken kjøpt for private midler og gitt i gave til den norske stat i 1851. Bygningen ble et statlig nasjonalmonument. Bygningen ble satt i stand til Grunnlovsjubileet i 1864 og restaurert til hundreårsjubileet for Grunnloven i 1914. Denne restaureringen ble kritisert av bl.a. Harry Fett som mente den var forfeilet og uriktig. En ny omfattende restaurering ble igangsatt etter annen verdenskrig og ferdigstilt til grunnlovens 150-årsjubileum i 1964. Målet var å gjenskape interiørene slik de var i 1814. Også den gang ble det gjort mye som ikke var i overensstemmelse med kjente og foreliggende kilder. Fra 2007 til 2014 ble det gjennomført en ny restaurering med samme formål, og flere tilbakeføringstiltak i bygningen. Restaureringen til tohundreårsjubileet er utført på grunnlag av bygnings- og kildeundersøkelser.

Eidsvollsbygningen forvaltes i dag av Eidsvoll 1814 som er del av stiftelsen Norsk Folkemuseum.

BYGNING 10487 EIDSVOLLSBYGNINGEN

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Bygningshistorikk

1766	1768	Dendrokronologisk datering av bygningstømmeret. Hovedbygningen på Eidsvoll jernverk brant julen 1767, så umiddelbart etterpå ble en ny bygning påbegynt av eieren Friedrich Legardt von Schlanbusch.
1800	1811	Carten Anker kjøpte jernverket i 1794, og påbegynte den omfattende ombyggingen av hovedvolumet til dagens bygning. Råbygget sto ferdig cirka 1802. Hovedbygningen får nye fasader, kjelleren bygges ut, huset får ny planløsning og nye interiører i 1. og 2. etasje. I 1811 flyttet Anker med familien til Eidsvoll, men innredningsarbeidene var ennå ikke slutført. Da Anker gikk konkurs i 1823 var det ennå uinnredete rom i 2. etasje, slik som den provisoriske rikssalen.
1855	1856	Bygningen, som ble gitt i gave til Staten i 1851, istandsettes under ledelse av stadskonduktør Chr. Grosch. Rom pusses opp ved at tapeter ble fjernet og veggene malt med rimelige limfarger, mens trukne vegger ble tapetsert med rimelige papirtapeter. Formålet var å omskape bygningen til et billedgalleri. På grunn av fukt og sviktende fundamenter ble deler av kjelleren fylt opp med 1 1/2 meter høyt lag med matjord.
1890	1891	Matjorden i kjelleren hadde ført til omfattende soppangrep. Rundt 1890 ble kjelleren fjernet og erstattet av en åpen kjeller med bærende pillarer. Grunnmuren ble skiftet ut med hugne natursteinsmur.
1896	1902	Bygningen ble restaurert under ledelse av konservator Albert J. Lange. Målet var å gjenskape Carsten Ankers hjem til grunnlovsjubileet i 1914. I Rikssalen ble benker og tribune rekonstruert. Alle rom ble forsøksvis rekonstruert på bakgrunn av funn, og møbler og løsøre ble innkjøpt. Utvendig fikk bygningen ny inngangstrapp, hagetrapp og gangbro fra Strømmen trevarefabrikk. Rikssalen ble rekonstruert etter Oscar Wergelands maleri. Arbeidene sterkt kritisert i ettertid.
1946	1948	Riksantikvarens restaureringskonsulent Finn Krafft foretok en fargeundersøkelse av eksteriør og interiør. Utvendig ble bygningen tilbakeført ved at den gikk fra å ha vært hvit til å få dagens farger.
1948	1957	Krafft gjennomfører en ny istandsetting av interiørene basert på frie tolkninger i forhold til funnen som ble gjort. Målet var ferdigstillelse til jubileet i 1964. Alle treoverflater ble lutet ned på grunn av omfattende skader etter forrige "restaurering".
1961	1961	Østfasaden ble bygget om ved at de opprinnelige vinduene (store empireruter) ble skiftet ut med smårutete vinduer og vinduenes plassering i vegglivet ble endret. Baldakinen over hagedøren ble fjernet. Ny hagetrapp i granitt.
2003	2003	Baldakinen på østfasaden ble rekonstruert
2003	2004	Takets materialbruk ble tilbakeført; den glasserte teglsteinen ble skiftet ut med enkelkrum tegl.
2011	2014	Til grunnlovsjubileet ble det gjennomført en ny restaurering der målet var å gjenskape interiørene slik de var i Carsten Ankers tid, og flere tilbakeføringstiltak i bygningen ble utført. Blant annet ble kjeller reetablert.

Vern

Formål:	Formålet med å bevare Eidsvollsbygningen, er både kulturhistorisk og arkitekturhistorisk begrunnet. Fredningen skal sikre et sentralt arkitektonisk verk og sted, knyttet til konstitusjonen av Norge som nasjon med egen grunnlov. Formålet med fredningen er videre å opprettholde den museale bruk av bygninger og anlegg i statlig eie som nasjonalt minnesmerke. Fredningen av bygningens eksteriør skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljering som fasadeløsning, eldre dører og vinduer, materialbruk, overflater og dekor skal opprettholdes. Formålet med fredningen av interiører er å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i de deler av interiøret som er opprinnelig fra byggeåret eller ombygget på en helhetlig måte som tjener den opprinnelige arkitekturen.
Begrunnelse:	Bygningen er nasjonalt minnesmerke for Riksforsamlingen, hvor Norges grunnlov ble vedtatt i 1814. Eidsvollbygningen kan sies å symbolisere dannelsen av den moderne norske stat. Anlegget på Eidsvoll jernverk tilhørte i 1814 embets- og forretningsmannen Carsten Anker, og riksforsamlingen møttes i hans hjem. Ankers bolighus er i norsk sammenheng et unikt byggverk, klart påvirket av europeisk arkitektur, men med særegne løsninger. Bygningen har høy arkitektonisk, arkitekturhistorisk og kulturhistorisk verdi.
Omfang:	Bygningen ble administrativt fredet i 1933. Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiører. Fredete interiører omfatter innvendig hovedstruktur (rominndeling) og eldre arkitektoniske detaljer (dører, vinduer, listverk, overflater, dekor etc.). I fredningen inngår også alle tilbakeførte/kopierte arkitektoniske detaljer som dører, vinduer, listverk, overflater, dekor etc.).
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10487 EIDSVOLLSBYGNINGEN

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Interiør

Interiørnr: 227

Interiørnavn: Rikssalen

Beskrivelse: Rommet ble brukt som forsamlingslokale under Riksforsamlingen i 1814.

Interiørnr: 230

Interiørnavn: Kabinett ved kongens sovekammer

Beskrivelse:

Interiørnr:

Interiørnavn: Kjeller

Beskrivelse:

Interiørnr:

Interiørnavn: Kjøkken

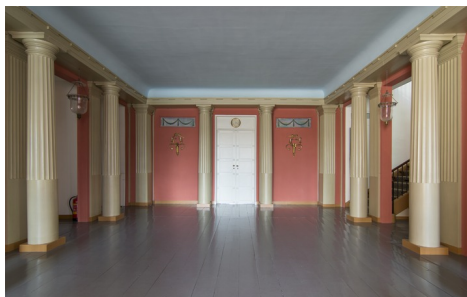
Beskrivelse:

Interiørnr: 101

Interiørnavn: Vestibyen

Beskrivelse:

Interiørnr: 103

Interiørnavn: Kabinett innenfor hjørnestuen/Chr. Fredriks sengekammer

Beskrivelse:

Interiørnr: 104

Interiørnavn:

Hjørnestuen/Chr. Fredriks dagligværelse

Beskrivelse:

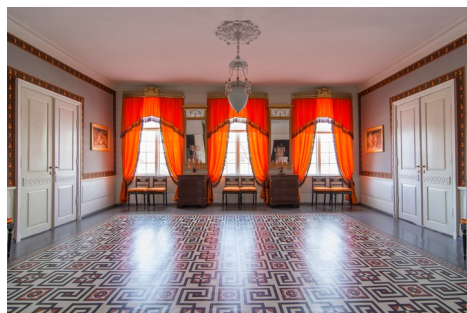

Interiørnr: 105

Interiørnavn:

Spisestuen/Chr. Fredriks audiensværelse

Beskrivelse:

Interiørnr: 106

Interiørnavn: Nystuen/Chr. Fredriks spisestue

Beskrivelse:

Interiørnr: 110

Interiørnavn:

Skrivekammer

Beskrivelse:

BYGNING 10487 EIDSVOLLSBYGNINGEN

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Interiørnr: 109

Interiørnavn:

Hagestuen/Den Gule Sal

Beskrivelse:

Interiørnr: 111

Interiørnavn: Biblioteket

Beskrivelse:

Interiørnr: 115

Interiørnavn: Fru Ankers

sengekammer

Beskrivelse:

Interiørnr: 116

Interiørnavn: Blåstuen

Beskrivelse:

Interiørnr: 228

Interiørnavn:

Finanskomiteens

værelse/Kongens

audiensgemakk

Beskrivelse:

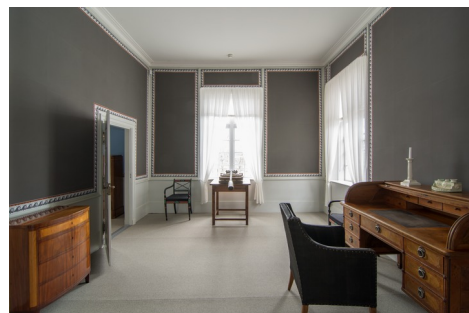
Interiørnr: 220

Interiørnavn: Ankers

kontor/Riksforsamlingens

kontor

Beskrivelse:

Interiørnr: 221

Interiørnavn: Ankers

sengekammer/Adjutantens

værelse

Beskrivelse:

Interiørnr: 223

Interiørnavn: Det hvite

værelse

Beskrivelse:

Interiørnr: 226

Interiørnavn: Værelse

ovenfor kongens gemakk

Beskrivelse:

Interiørnr: 225

Interiørnavn:

Konstitusjonskomiteens

værelse

Beskrivelse:

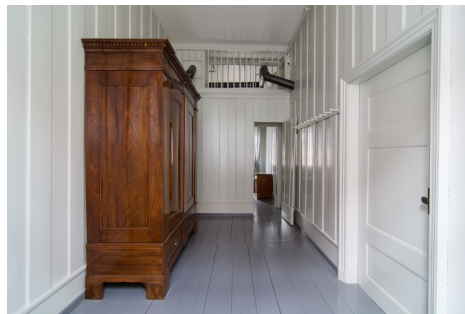
BYGNING 10487 EIDSVOLLSBYGNINGEN

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Interiørnr: 224
Interiørnavn: Det
rødternede værelse
Beskrivelse:

Interiørnr: 219
Interiørnavn: Gang
Beskrivelse:

Kjeller

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

BYGNING 10487 EIDSVOLLSBYGNINGEN

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Skrivekammer Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Nystuen/Chr. Fredriks spisestue Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Hagestuen/Den Gule Sal Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Spisestuen/Chr. Fredriks audiensværelse Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Biblioteket Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Hjørnestuen/Chr. Fredriks dagligværelse Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

BYGNING 10487 EIDSVOLLSBYGNINGEN

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

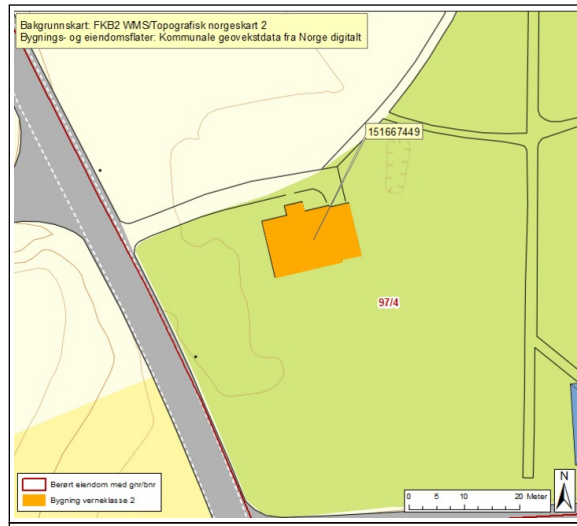
Fru Ankers sengekammer Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Kabinett innenfor hjørnestuen/Chr. Fredriks sengekammer Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	EIDSVOLLSSMINNET
GAB nr:	151667449
Gnr/bnr:	97/4
Oppført:	- 1901
Byggherre:	Staten ved kulturdepartementet
Arkitekt:	Muligens ferdighus fra Strømmen trevarefabrikk (ikke verifisert)
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Bolig
Regulering:	Regulert: Reguleringsplan for Eidsvollsbygningen og kulturmiljøet langs Andelva. Planid 023715000, vedtatt 03.02.02. Hovedvolumet er regulert til bevaring, men ikke tilbygget mot øst.
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen er på 1 ½ etasje med liggende panel og halvvalmet tak. Takket er tekket med enkelkrum tegl. Det opplyses på stedet at bygningen er laftet og skal være levert av Strømmen trevarefabrikk. Bygningen er oppført i et nyklassiserende formspråk, med søyler i det åpne vindfanget og hjørnepilastrer. I overkanten av veggene er det et bredt felt med låvepanel og liserner. Vinduene har i dag en omramning med trekantmotiv over vinduene og smal belistning, men vinduer og listverk er skiftet ut i siste del av 1900-tallet. Vinduene er torams med tre glass i høyden. Mot øst har bygningen et garasjetilbygg med halvvalmet tak.

Sammendrag bygningshistorie

Eidsvollsbygningen fikk i 1896 sin første konservator, Albert J. Lange, og fem år senere oppføres boligen for bestyreren av eiendommen. Bygningen har i løpet av 1900-tallets andre halvdel gjennomgått mindre bygningsmessige endringer: Garasjetilbygg mot øst, utskifting av vinduer, piper over tak og inngangsdør.

Bygningshistorikk

1901	1901	Eidsvollsbygningen fikk i 1896 sin første konservator, Albert J. Lange, og fem år senere ble boligen for bestyreren av eiendommen oppført. (Den skal være levert av Strømmen trevarefabrikk uten at dette er blitt verifisert ved en gjennomgang av tilgjengelige oversikter i Riksantikvarens arkiv).
1950	1960	Cirkadatering uten kildebelegg. Tilbygget mot øst oppføres, og rommer garasje og hageskjul.
1960	1980	Cirka datering. Vinduene og belistningen er skiftet ut, men ikke funnet kildebelegg for dateringen. Pipa er også skiftet ut over tak, sannsynligvis i samme periode. Hovedinngangsdør utskiftet.

Vern

Formål:	Bevare en tidstypisk bygning innenfor et nasjonalt verdifullt anlegg.
Begrunnelse:	Bygningen er tidstypisk uten å være sjelden i sitt slag, men den inngår i et svært verdifullt anlegg og ligger i søndre del av parken. Den har en viss kulturhistorisk verdi som del av den statlige forvaltningen av nasjonaleiendommen Eidsvollssminnet.
Omfang:	Eksteriør, med unntak av garasjetilbygg mot øst.
Vernekategori:	Verneklasse 2, bevaring

Interiør

Interiørnr: 02
Interiørnavn: Trapperom
Beskrivelse: Trapperommet har bevart sin opprinnelige utforming og overflater.

Interiørnr: 01
Interiørnavn: Stue 1 etasje
Beskrivelse: Overflatene i første etasje er fornyet og endret en rekke ganger, men dører og belistning er i hovedsak opprinnelig. Stuen har opprinnelig klebersteinsovn.

BYGNING 10492 STYRERBOLIG/KONTORBYGG

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Sør- og østfasadene Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Sørfasaden Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Inngangspartiet mot nord Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Trapp og trapperom har bevart opprinnelig utforming og overflater. Foto: Eidsvoll 1814, 2008.

BYGNING 10492 STYRERBOLIG/KONTORBYGG

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Sør- og vestfasadene Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

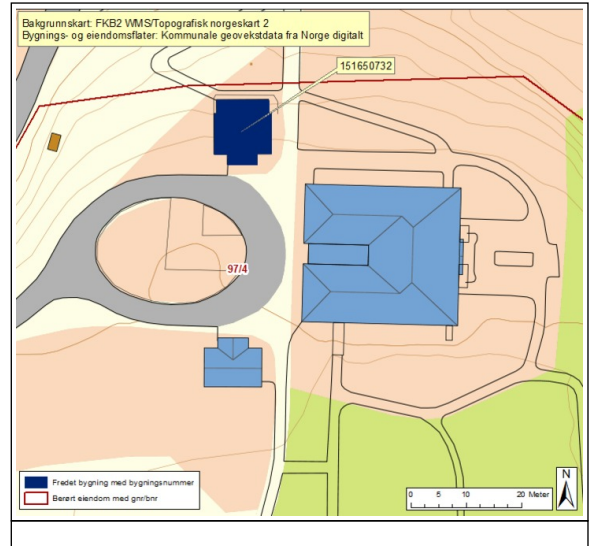
Rommene i bygget er modernisert i flere omganger, men opprinnelige dører og listverk er bevart. Foto: Eidsvoll 1814, 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	EIDSVOLLSMINNET
GAB nr:	151650732
Gnr/bnr:	97/4
Oppført:	1751 - 1811
Byggherre:	
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Industri/ fremstilling/produksjon
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Spes.omr.bevaring, reguleringsplan for Eidsvollsbygningen og kulturmiljøet langs Andelva. Planid 023715000, vedtatt 03.02.02.
Vernestatus:	Forskriftsfredet etter kulturminneloven §22a .. Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Fredet 1. september 2014

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Den nordre sidebygningen er en toetasjes laftet og panelt tømmerbygning med et midtstilt trappehus i bindingsverk. Inngangen ligger i trappehuset på sørfasaden mot tunet og har en dekorativ midtrisalitt med trekantgavl. Den tofløyete inngangsdøren skal illudere bronzedør med sine fem kvadratiske speil og dekorative nagler. Selve hovedvolumet har en tradisjonell akershusisk stueplan. Paviljongen har tofags vinduer med åtte glass i faget. Bygningen har saltak tekket med enkelkrum tegl, og på østre møne er klokketårnet med kopi av jernverket matklokke rekonstruert. Novhodene er 8-kantete, som på hovedbygningen, men med en 8 kant som er noe mindre presist utført. Bygningen ligger i en bakkehelling mot nord. Den har en høy grunnmur og et lavt tilbygg med pulttak fra midten av 1900-tallet. Herfra er det inngang til kjelleren.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen er sannsynligvis oppført rundt 1751, men tømmerkjernen kan senere være tilflyttet. Undersøkelser viser at tømmeret er værslitt og at bygningen har stått noen år før den fikk utvendig kledning. Bygningen har hatt funksjon som verkets kontorbygning og 2. etasje var bolig for Ankers tjenerskap. Den var tidligere rød malt. Klokketårn rekonstruert rundt 1900, og tilbygg og innvendig istandsettelse ble utført fram mot grunnlovsjubileet i 1964. Toaletttilbygg og kjeller ombygd 2012. Delvis refundamentert 2012.

Bygningshistorikk

1751		Bygningen oppført rundt 1751 eller kort tid etter
1812	1813	Bygningen er inntegnet på kart over jernverket fra 1812. Sannsynligvis bygget om av Anker for å inngå i det representative anlegget.
1827	1827	Branntakst Nordre paviljong: En toetasjes bordkledt og rød malt kontorbygning med tegltak. 12 fag vinduer med 16 ruter. Matklokke på taket. (NIKU 236/2009)
1900	1900	Klokketårnet med matklokka ble rekonstruert rundt forrige århundreskifte.
1950	1964	Bygningen ble "restaurert" og møblert fram mot grunnlovsjubileet i 1964. Arbeidene ble i liten grad utført med bakgrunn i bygningsarkeologiske undersøkelser. Overflater ble nedlutet. Tilbygg med toaletter ble oppført.
2012	2012	På oppdrag fra Statsbygg, gjennomførte NIKU dendrokronologiske boreprøver. Dateringsrapporten viser at tømmeret er felt vinterhalvåret 1750-1751, og byggeåret er trolig sommeren 1751 eller kort tid etter. (NIKU Oppdragsrapport 235/2012)

Vern

Formål:	Formålet med å bevare nordre sidebygning er både kulturhistorisk og arkitekturhistorisk begrunnet. Fredningen skal sikre et sentralt arkitektonisk verk og sted, knyttet til konstitusjonen av Norge som nasjon med egen grunnlov. Formålet med fredningen er videre å opprettholde den museale bruk av bygninger og anlegg i statlig eie som nasjonalt minnesmerke.
Begrunnelse:	Fredningen av bygningens eksteriør skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljering som fasadeløsning, eldre dører og vinduer, materialbruk, overflater og dekor skal opprettholdes. Formålet med fredningen av interiører er å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i de deler av interiøret som er opprinnelig fra byggeåret eller ombygget på en helhetlig måte som tjener den opprinnelige arkitekturen. Den nordre paviljongen inngår som et viktig element i tunet og det helhetlige anlegget rundt Eidsvollsbygningen visuelt og driftsmessig. Det var her riksforsamlingen satt sammen i 1814 da den norske Grunnloven ble vedtatt, og Eidsvollsbygningen kan sies å symbolisere dannelsen av den moderne norske stat. Bygningen har høy kunnskapsverdi ut fra en kultur- og arkitekturhistorisk vurdering, og svært høy opplevelsesverdi som en del av tunmiljøet.
Omfang:	Bygningen ble administrativt fredet i 1933. Fredningen omfatter bygningens eksteriører og interiører. Fredete interiører omfatter innvendig hovedstruktur (rominndeling) og eldre arkitektoniske detaljer (dører, vinduer, listverk, overflater, dekor etc.). I fredningen inngår også alle tilbakeførte/kopierte arkitektoniske detaljer som dører, vinduer, listverk, overflater, dekor etc.).
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10488 NORDRE PAVILJONG

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Interiør

Interiørnr: 102

Interiørnavn: Kontoret

Beskrivelse: Butikklokaler

Interiørnr: 103

Interiørnavn: Værelse ved kontoret

Beskrivelse: Butikklokaler

Interiørnr: 202

Interiørnavn: Kammerherre

Erik Ankers kontor

Beskrivelse: Lager butikk

Interiørnr: 203

Interiørnavn: Gjelstrups værelse

Beskrivelse:

Interiørnr: 201

Interiørnavn: Trapp og trapperom

Beskrivelse:

Interiørnr: 104

Interiørnavn: Bod/tidligere privat

Beskrivelse:

Interiørnr: 003

Interiørnavn: Gang

Beskrivelse:

Interiørnr: 101

Interiørnavn: Trapperom

Beskrivelse:

BYGNING 10488 NORDRE PAVILJONG

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Dørblad Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Dørklinke til Gjeldstrupsværelse Foto: Anne Sætren, NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

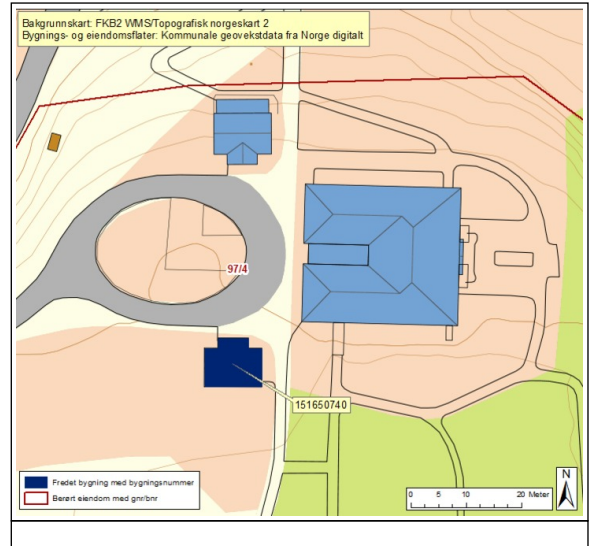
Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

BYGNING 10489 SØNDRE PAVILJONG

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	EIDSVOLLSMINNET
GAB nr:	151650740
Gnr/bnr:	97/4
Oppført:	1811 - 1811
Byggherre:	Carsten Anker
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Bolig/bosetning
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	
Regulering:	Regulert: Spes.omr.bevaring, reguleringsplan for Eidsvollsbygningen og kulturmiljøet langs Andelva. Planid 023715000, vedtatt 03.02.02.
Vernestatus:	Forskriftsfredet etter kulturminneloven §22a .. Administrativt fredet - registrert i Fortidsminneforeningens årbøker 1933 og 1934. Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Fredet 1. september 2014

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Den søndre sidebygningen er en toetasjes laftet og panelt tømmerbygning med et midtstilt trappehus i bindingsverk. Inngangen ligger i trappehuset på nordfasaden mot tunet og har en dekorativ midtrisalitt med trekantgavl. Den tofløyete inngangsdøren skal illudere bronsedør med sine fem kvadratiske speil og dekorative nagler. På østfasaden fører ei enkel trefyllingsdør inn i kjøkkenet. Selve hovedvolumet har en tradisjonell akershusisk stueplan, og kan være en tilflyttet tømmerbygning. Sidebygningen har tofags vinduer med åtte glass i faget, og saltak tekket med enkelkrum tegl.

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen må være oppført senest i 1811, da Carsten Ankers bror flytter inn i bygningen. Den innredes i 1817 for Carsten ankers sønn Erik med familie som bor i huset til 1826. Før grunnlovsjubileet i 1964 "restaureres" og møbleres bygningen, men med svak forankring i tidligere dokumenterbar situasjon.

Bygningshistorikk

1811	1816	Carsten Ankers bror, Peter, tidligere generalguvernør for den dansk-norske kolonien Trankebar, flyttet inn i bygningen i 1811.
1817	1826	Bygningen innredes for Carsten Ankers sønn Erik med familie. Tre av deres syv barn ble født mens de bodde i huset.
1827	1827	Branntakst Søndre paviljong: En liten tømret bygning i to etasjer med tegltak. Nordsiden var bordkledt og hvitmalt. 11,5 fag vinduer, hvert fag på 16 ruter. (NIKU rapport 236/2009).
1846	1846	Branntakst med beskrivelse av interiørene (NIKU rapport 21/2008).
1860		Ombygget rundt 1860 for å bli styrerbolig; Ny dør i østfasaden og stor grue oppført i det store rommet i 1. etasje.
1950	1964	Bygningen restaureres og møbler fram mot grunnlovsjubileet i 1964, men med svak forankring i tidligere dokumentert situasjon rundt 1814.

Vern

Formål:	Formålet med å bevare søndre sidebygning er både kulturhistorisk og arkitekturhistorisk begrunnet. Fredningen skal sikre et sentralt arkitektonisk verk og sted, knyttet til konstitusjonen av Norge som nasjon med egen grunnlov. Formålet med fredningen er videre å opprettholde den museale bruk av bygninger og anlegg i statlig eie som nasjonalt minnesmerke.
Begrunnelse:	Fredningen av bygningens eksteriør skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur. Både hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljering som fasadeløsning, eldre dører og vinduer, materialbruk, overflater og dekor skal opprettholdes. Formålet med fredningen av interiører er å bevare rominndeling, bygningsdeler og overflater i de deler av interiøret som er opprinnelig fra byggeåret eller ombygget på en helhetlig måte som tjener den opprinnelige arkitekturen.
Omfang:	Den søndre paviljongen inngår som et viktig element i tunet og det helhetlige anlegget rundt Eidsvollsbygningen visuelt og driftsmessig. Det var her riksforsamlingen satt sammen i 1814 da den norske Grunnloven ble vedtatt, og Eidsvollsbygningen kan sies å symbolisere dannelsen av den moderne norske stat. Bygningen har høy kunnskapsverdi ut fra en kultur- og arkitekturhistorisk vurdering, og svært høy opplevelsesverdi som en del av tunmiljøet.
Vernekategori:	Bygningen ble administrativt fredet i 1933. Fredningen omfatter bygningens eksteriører og interiører. Fredete interiører omfatter innvendig hovedstruktur (rominndeling) og eldre arkitektoniske detaljer (dører, vinduer, listverk, overflater, dekor etc.). I fredningen inngår også alle tilbakeførte/kopierte arkitektoniske detaljer som dører, vinduer, listverk, overflater, dekor etc.).

BYGNING 10489 SØNDRE PAVILJONG

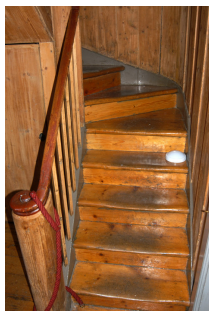
Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Interiør

Interiørnr: 101

Interiørnavn: Trapp

Beskrivelse:

Interiørnr: 102

Interiørnavn: Stue 1

Beskrivelse:

Interiørnr: 103

Interiørnavn: Kammer 1

Beskrivelse:

Interiørnr: 202

Interiørnavn: Stue 2

Beskrivelse:

Interiørnr: 203

Interiørnavn: Kammer 2

Beskrivelse:

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

BYGNING 10489 SØNDRE PAVILJONG

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: NIKU 2008

BYGNING 10489 SØNDRE PAVILJONG

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Foto: NIKU 2008

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

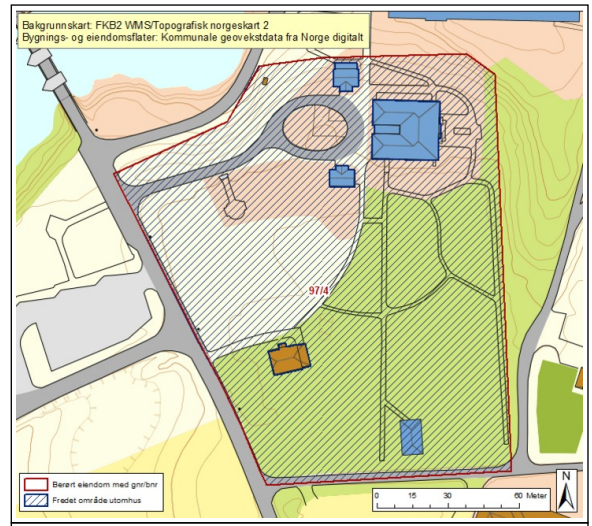
Foto: Anne Sætren, NIKU 2008.

BYGNING 9903676 Utomhus

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	EIDSVOLLSSMINNET
GAB nr:	
Gnr/bnr:	97/4
Oppført:	1860
Byggherre:	
Arkitekt:	
Opprinnelig funksjon:	Park/undervisning
Nåværende funksjon:	Park/undervisning
Bygningsart:	
Regulering:	Ikke registrert: null
Vernestatus:	Forskriftsfredet etter kulturminneloven §22a .. Annet vern: Fredet 1. september 2014

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Parken rundt Eidsvollsbygningen er på totalt 24 dekar. Parken består i dag av et åpent romantisk hageanlegg med store eldre trær. Dette parkanlegget er etablert omkring 1860, etter at eiendommen ble overtatt av staten. Parken inneholder også elementer til minne om Carsten Anker og hans familie. Et av Ankers bidrag til hageanlegget var hagen øst for hovedbygningen. I 1903 ble Carsten Ankers eget gravminne flyttet hit fra Biri kirkegård. Vest for hovedbygningen ble det i 1914 avduket et monument over Carsten Anker, med en bronseskulptur utført av Jo Vidal. Parken ved Eidsvollsbygningen er et offentlig anlegg som til enhver tid er åpen for allmennheten.

Sammendrag bygningshistorie

Parkens eldste elementet er lindealléen fra hovedbygningen og i rett linje sørover. I følge tradisjonen skal den ha blitt anlagt av fru Schlanbusch i 1688 (Risåsen 1993:161). Hovedalléen var gjennomfartsveien, mens den smalere sidealléen mot øst leder opp mot hovedbygningen. Øst for trekkene lå ihht eldre kart fra Ankers tid, en prydhage med åpne parterrer. Her er det i dag plen.

Det ble foretatt hagearkeologiske utgravinger i parken av Arkadia Landskap i 2008. Det ble også foretatt kildeundersøkelser, samt aldersbestemmelser av en del trær. Funnene som ble gjort, ga en klar indikasjon på at det har vært flere ulike faser av formalhagene i sørparken. Det ble gjort funn som bekreftet et formalanlegg som hadde store likhetstrekk med den formalhagen som er fremstilt på et kart fra 1801. (Arkia)

Man kjenner hagens mål og inndeling, men ikke noe av dens innhold utover at alléene som omkranset hagen trolig var bjerkealléer og at noen av almetrærne i parken muligens ble plantet i Ankers tid ved verket. Hvilken misjon de hadde er ukjent. Dette er hva man i dag vet om formalhagen og anlegget i østparken i Carsten Ankers tid.

Bygningshistorikk

1688	lindealléen fra hovedbygningen og i rett linje sørover ble i følge tradisjonen plantet av fru Schlanbusch
1860	på denne tiden ble dagens romantiske hageanlegg anlagt etter plan utarbeidet av daværende Slottsgartner Mortensen fra Christiania
1901	Carsten Ankers eget gravminne flyttet hit fra Biri kirkegård
1914	avduking av bronsemonumentet over Carsten Anker
2007	hagearkeologisk undersøkelse
2014	En forsiktig oppgradering av parken og tilrettelegging for UU

Vern

Formål:	Formålet med å fredningen av hageanlegget, er både kulturhistorisk og arkitekturhistorisk begrunnet. Fredningen skal sikre et sentralt arkitektonisk verk og sted, knyttet til konstitusjonen av Norge som nasjon med egen grunnlov. Formålet med fredningen er videre å opprettholde den museale bruk av anlegg i statlig eie som nasjonalt minnesmerke. Formålet med fredningen av hageanlegget er å sikre den opprinnelige arrondering rundt bygningene på den del som er i statlig eie.
Begrunnelse:	Anlegget er nasjonalt minnesmerke for Riksforsamlingen, hvor Norges grunnlov ble vedtatt i 1814. Anlegget på Eidsvoll jernverk tilhørte i 1814 embets- og forretningsmannen Carsten Anker, og riksforsamlingen møttes i hans hjem. Parken har høy arkitektonisk, arkitekturhistorisk og kulturhistorisk verdi.
Omfang:	Fredningen omfatter hage (anlegg) på gnr. 97, bnr. 4, Eidsvoll kommune.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 9903676 Utomhus

Kompleks 3410 EIDSVOLL 1814

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Dagfinn Rasmussen©Riksantikvaren

Foto: Lene Buskoven©Riksantikvaren